

Традиційно (починаючи з 80-х років минулого сторіччя) звітна документація з педагогічної практики від кафедри математики обов'язково включає *конспект уроку математики з самоаналізом* (самоаналіз може подаватися як окремо, так і паралельно відповідно етапам уроку).

Аналіз власного досвіду роботи, анкетування студентів-практикантів за десять років продемонстрували, що для 58% з них (у середньому за 10 років) з точки зору мотивації до навчання різниця у оцінках навіть у 1-2 бали має значення, і запропонована нами система оцінювання дозволяє це використовувати.

Анотація. Чашечникова О.С. До питання про оцінювання педагогічної практики студентів-математиків. *Розглянуто можливості використання системи оцінювання педагогічної практики майбутніх вчителів математики з метою підвищення мотивації до навчання.*

Ключові слова: майбутні вчителі математики, педагогічна практика, система оцінювання.

Аннотация. Чашечникова О.С. К вопросу об оценивании педагогической практики студентов-математиков. *Рассмотрены возможности использования системы оценивания педагогической практики будущих учителей математики с целью повышения мотивации к обучению.*

Ключевые слова: будущие учителя математики, педагогическая практика, система оценивания.

Summary. Chashechnikova O. On the issue of assessing the pedagogical practice of mathematics students. *Possibilities of using the system of assessment of pedagogical practice of future mathematics teachers in order to increase motivation to study are considered.*

Keywords: future teachers of mathematics, teaching practice, assessment system.

О.С. Чашечникова

доктор педагогічних наук, професор

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми, Україна

chash-olga-s@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Українське суспільство є суспільством етнічного, релігійного, культурного різноманіття. Важливою є мультикультурна освіта, яка ґрунтується не на асиміляції, а на повазі по відношенню до представників інших культур [1; 3]. До принципів мультикультурної освіти відносять гуманізм, демократизм, інтегративність, системність; толерантність, плюралізм думок; співробітництво та співтворчість (яку ми вважаємо найвищим ступенем співробітництва [2]).

У сучасних умовах, коли актуальною є мета створення дійсно єдиної країни, на часі є підготовка вчителя, зокрема вчителя математики, здатного виховувати учнів відповідальними громадянами України, толерантними, здатними до ефективного співробітництва з представниками інших культур.

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка навчаються не лише представники різних культур – громадяни України, але й громадяни інших країн – Держави Ізраїль, Держави Палестина, Китайської Народної Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Італія, Республіки Молдова, Республіки Туркменістан, Республіки Узбекистан, Турецької Республіки, Швейцарської Конфедерації.

На фізико-математичному факультеті навчаються представники саме Республіки Туркменістан, причому на деяких курсах їх кількість складає близько 38% всіх студентів. Отже створюється і необхідність, і можливість для реалізації принципів мультикультурної освіти студентів. Зокрема, в ході проведення практичних занять з методики навчання математики нами обговорюються питання порівняльного аналізу програм та підручників математики в Україні та Туркменістані, можливостей використання історичних довідок щодо внеску математиків наших країн у розвиток математики як науки (відповідно конкретним темам) та інше.

Одним із шляхів реалізації принципів мультикультурної освіти у процесі підготовки майбутніх учителів математики на факультеті є організація та проведення педагогічної практики. У цьому році педагогічна практика студентів, що здобувають освітній рівень бакалавра за спеціальністю 014 Середня освіта (Математика), відбувалася в умовах, коли серед практикантів рівно половину складали студенти з України (спУ), а іншу половину – студенти з Туркменії (спТ). Тому з'явилася можливість створити діади із студентів – представників обох країн («спУ - спТ»).

Необхідно відмітити, що погляди дослідників на те, чи вважати діаду мікрогрупою, відрізняються. Зазначають, що така група характеризується тим, що руйнується одразу, як тільки одна особа вибуває з пари, але, в той самий час, взаємодія у діаді тісна, впорядкована, відрізняється позитивною взаємодією. Додамо: якщо взаємодія позитивна, то діада менше піддається руйнуванню.

Спостереження за діадами в ході педагогічної практики дає можливість стверджувати, що описані психологами та соціологами етапи формування та розвитку відношень у діадах у діаді «спУ - спТ» мають свою специфіку: етап «знайомство» опускається (студенти спільно навчалися з 1 курсу); етап зародження когнітивного інтересу до людини можна назвати етапом посилення когнітивного інтересу (відмітимо, зокрема й через спільність історико-культурних аспектів (наслідки спільного минулого протягом десятиліть) та їх відмінності (тих, що формувалися до радянського періоду, та тих, що сформувалися у пострадянський період)). В один можна об'єднати етапи зацікавленості в іншій людині та «притирання», створюється повноцінна діада, відносини стабілізуються, підвищується рівень поваги один до одного та до специфіки іншої культури. Відбувається взаємозбагачення – і у змістовому, і у процесуальному аспектах, і з точки зору культурного взаємозбагачення; відбувається обмін ментальним досвідом.

Отже, поступово діада перетворюється у діаду із взаємним впливом «спУ ↔ спТ», , поглибився рівень взаємодовіри. У нашому випадку лідерами у діаді стали українські студенти: вони планували спільну діяльність, розподіляли обов'язки у мікрогрупі; деякою мірою переходили на рівень «тьюторів» (особливо це стосувалося мовної підготовки). Деякі з туркменських студентів проводили заняття факультативу з розв'язування олімпіадних задач, індивідуальні заняття із учнями, що потребують посиленої допомоги, що також сприяло взаємообміну досвідом. Студенти спільно спостерігали та аналізували специфіку роботи на уроках математики в українських школах та (грунтуючись на розповіді студентів – громадян Туркменії) виконували порівняльний аналіз змістового наповнення, організації, методичних підходів у школах України та Туркменії. На жаль, друга частина роботи відбувалася вже в умовах карантину дистанційно (заняття проводилися як спільно у групах на платформах *Moodle* та *Zoom*, так і окремо додатково із підгрупою туркменських студентів у *Viber*).

Користуючись запитаннями з анкет з [1], ми визначили: 83% туркменських студентів впевнені, що знайомі достатньо з українськими традиціями, 17% - що недостатньо; 100% - відчують себе впевнено в іншому культурному середовищі. На запитання про можливості компромісу у поглядах на традиції та звичаї, 50% зазначили, що намагаються не зачепити почуттів оточуючих, 17% - що зазвичай намагаються переконати оточуючих у перевагах власної позиції, 33% ухилилися від відповіді.

Було запропоноване запитання, коли саме туркменські студенти відчули власну спільність з українськими студентами найбільше (відкрита форма, можна було запропонувати п'ять варіантів відповідей). Серед відповідей переважало: підготовка до квесту з учнями (50%), проходження педагогічної практики (100%), спільна підготовка до занять у бригадах (66%). Передбачається проведення опитування й студентів – громадян України.

Мультикультурний підхід до організації педагогічної практики майбутніх вчителів математики сприяє формуванню особистості, здатної сприймати культурне різноманіття як загальнолюдську цінність.

Література

1. Гайсина Л.Ф. Готовность студентов вуза к общению в мультикультурной среде и ее формирование: Монография. – Оренбург: РИК ГОУ ОГУ, 2004. – 113 с.
2. Чашечникова О. С. Развитие математических способностей учнів основної школи : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Чашечникова Ольга Серафимівна ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1997. – 208 с.
3. Dilg M. (1999) *Race and Culture in Classroom : Teaching and learning through multicultural education*. New York, NY: Teachers College Press.

Анотація. Чашечникова О.С. Педагогічна практика майбутніх вчителів математики як один із шляхів реалізації принципів мультикультурної освіти. Розглянуто можливості реалізації принципів мультикультурної освіти студентів, що здобувають освітній рівень бакалавра за спеціальністю 014 Середня освіта (Математика), у процесі організації педагогічної практики.

Ключові слова: майбутні вчителі математики, навчання іноземних студентів, мультикультурна освіта.

Аннотация. Чашечникова О. С. Педагогическая практика будущих учителей математики как один из путей реализации принципов мультикультурного образования. Рассмотрены возможности реализации принципов мультикультурного образования студентов, которые получают образовательный уровень бакалавра по специальности 014 Среднее образование (Математика), в процессе организации педагогической практики.

Ключевые слова: будущие учителя математики, обучение иностранных студентов, мультикультурное образование.

Summary. Chashechnikova O. The mathematics future teachers' pedagogical practice as one of the ways to implement the multicultural education' principles. The possibilities of implementing the principles of multicultural education of students receiving an educational level of a bachelor in the specialty 014 secondary education (mathematics) in the process of organizing teaching practice are considered.

Keywords: future teachers of mathematics, teaching foreign students, multicultural education.